

Boekbesprekings/Book Reviews

STORMVOËL VAN DIE NOORDE — Stephanus Schoeman vir Transvaal. Geskryf deur O. J. O. Ferreira. Uitgegee deur Makro-Boeke, Pretoria, 1978.

Die boek handel oor die lewe van Stephanus Schoeman, die een hoofkarakter in die struwelingsjare van die ou Suid-Afrikaanse Republiek. Hy was agtereenvolgens kommandant van Potchefstroom, kommandant-generaal van Soutpansberg, kommandant-generaal van die Suid-Afrikaanse Republiek, waarnemende en ook selfaangestelde, president van die Suid-Afrikaanse Republiek, bevelvoerder van die Pretoria Rifle Corps en diplomatieke agent in Soutpansberg. Die navorsing oorspan dus sowat 80 jaar van Suid-Afrikaanse geskiedenis, met die klem op die staatkundige gebeure in die Suid-Afrikaanse Republiek.

Die skrywer, dr Ferreira, het intens navorsing gedoen en geen steen onaangeroerd gelaat in sy poging om alle kante van Schoeman se lewe te belig nie. 'n Biografie bly natuurlik 'n uiters moeilike onderwerp vir 'n doktorsale studie. Die standaard wat prof Thom met sy werk oor Gerrit Maritz, gestel het kan moeilik oortref word. Tog slaag die biograaf van Schoeman daarin om die leser emosioneel te betrek. Soms wil die leser verergd uitroep en sê dat Schoeman 'n korrelkop, 'n dwarstrekker is, maar dan temper die skrywer weer hierdie gevoel. Veral in die laaste hoofstuk slaag die skrywer daarin om Schoeman te laat leef.

Uit 'n militêr-historiese oogpunt het die hoofstuk oor die Pretoria Rifle Corps beslis opgeval. Schoeman word, nadat hy homself as waarnemende staatspresident aangestel het, voëlvry verklaar. Dit word op 12 Junie 1865 opgehef. Schoeman was nou sonder enige amptelike betrekking. Dit is toe dat hy besluit het om 'n Vrywilligerkorps te stig. Die naam klink Engels, maar, soos die skrywer aandui, kom die 'Rifle' van die nuwe Westley Richardsdoppieagterlaaier wat in dié tyd in Transvaal in gebruik geneem is. Schoeman word die bevelvoerder, met die rang van kaptein en die Staatspresident word die Ere-kolonel. Sover my kennis strek, was dit die eerste Vrywilligerkorps in Transvaal en ook gans

vreemd binne die Kommando-opset van die Transvalers.

Stormvoël van die Noorde is 'n puik historiese werk wat slegs deur fynproewers en ernstige historici gewaardeer sal kan word. 'n Boek wat met trots sy plek in die klein groepie Afrikaanse historiese werke sal kan volstaan.

Stormvoël van die Noorde is gedruk en gebind deur Promedia Publikasies en uitgegee deur Makro-Boeke, Pretoria, as die eerste in 'n reeks bekend as *Historica*. Opvallend — en verblydend — dat daar nog uitgewers is wat bereid is om goeie boeke te bemark, ongeag die geringe aantal lesers van histories-wetenskaplike werke.

Kapt A. E. van Jaarsveldt

MEREDITH, Martin:

The past is another country, Rhodesia 1890-1979 London, Deutsch, 1979

Hierdie boek voorsien in 'n leemte betreffende die politieke gebeure in Rhodesië vanaf die hysing van die Union Jack aan 'n krom msasapaal naby Harare op 13 September 1890 tydens die besetting van Mashonaland in die naam van die Britse koningin tot die oggend van 1 Junie 1979 toe Biskop Abel Muzorewa sy eerste werksdag as Eerste Minister van Rhodesië begin het.

Die blanke het van meet af 'n meerderwaardigheid openbaar teenoor die kultuur van die Swartes en dit is gereflekteer in die beperkende wetgewing en afskeping van die sosiale dienste. Die outeur toon egter dat Swart Nasionalisme ten spyte van hierdie wetlike beperkings en sosiale diskriminasie nogtans dinamies ontwikkel het gedurende die tydperk wat deur hierdie boek gedek word.

Aan die anderkant word aangetoon die aanvanklike mislukte pogings van regeringskant om eers die Swart Nasionalisme te onderdruk, daarna veral gedurende die Federasie-tydperk om hierdie ontwikkelende nasionalisme te paai en